

Sandro Veronesi

Zeldzame aarden

Vertaald door Rob Gerritsen

2015 Prometheus Amsterdam

Voor Zeno
intussen aangekomen

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Oorspronkelijke titel *Terre rare*

© 2014 Sandro Veronesi

© 2015 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Rob Gerritsen

Omslagontwerp Tessa van der Waals

Omslagillustratie Teun Hocks/Torch gallery

Foto auteur Steve Bisgrove

Opmaak binnenwerk ZetSpiegel, Best

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 2838 8

I

De wereld is afhankelijk van degenen die erover vertellen en ook van hen die het verhaal horen en het soms naar hun hand zetten.

(Javier Marías)

Het kreeftenalarm is het gesprek van de dag. Het staat in alle kranten, en niet alleen in de stadsrubriek van Rome, ook in het landelijke nieuws. De killer-kreeft uit Louisiana. Iedereen spreekt er zijn zorg over uit omdat het een bepaald soort betreft dat zo'n vijftien jaar geleden uit Louisiana is geïmporteerd door een viskweker aan het meer van Bracciano en dat zich, naar men zegt, over geheel Latium heeft verspreid dankzij een ongebreideld voortplantingsvermogen. Van sloot tot sloot, van afvoerkanaal tot afvoerkanaal hebben ze de vuilstort van Malagrotta bereikt en vandaar, nog steeds afgaande op wat de kranten schrijven, hebben ze gisternacht de aanval op Rome ingezet, door ter hoogte van kilometerpaal dertien de Via Aurelia over te steken, met talloze problemen tot gevolg. Er zou een kettingbotsing zijn ontstaan tussen auto's die niet meer konden remmen op het met deze rode monsters bezaaide asfalt. Volgens de kranten treffen de provinciale autoriteiten voorbereidingen voor het plaatsen van indrukwekkende af-rasteringen, voert de verkeerspolitie onderzoek ter plekke uit en slaan milieuactivisten alarm vanwege de bedreiging van het biologische evenwicht. In de komende dagen worden nieuwe aanvallen verwacht. Tot zover de kranten.

Nu wil het geval dat ik uitgerekend bij kilometerpaal dertien van de

Via Aurelia voor mijn kantoor zit. Het is een heldere, knisperende ochtend, de zwaluwen schetteren in de lucht en een lauwe wind strijkt langs het haar op mijn armen terwijl ik kijk naar twee wegwerkers in oranje overalls die inderdaad een afrastering langs de weg aan het plaatsen zijn – bepaald niet indrukwekkend, eerlijk gezegd – zo’n honderd meter verderop. Maar het belangrijkste is dat ik hier gisterochtend ook was, om halfzes – ik was langs kantoor gegaan om mijn huissleutels op te halen, na een woelige nacht –, en met eigen ogen heb *gezien* dat een bestelwagen met een buitenlands nummerbord – misschien Roemeens, misschien Pools – in een slip raakte en met zijn zijkant de vangrail schampte. Plotseling sprong de achterklep open en een stortvloed van kreeften kwam op het asfalt terecht. Kreeften, of liever reuzenkreeften – een ontelbare hoeveelheid: geen kratten van piepschuim, geen enkele andere verpakking; die bestelwagen was, God weet waarom, afgeladen met losse kreeft en gemalen ijs, en heeft praktisch die hele lading op de weg gedumpt, hier vlak voor mij, en is doorgereden zonder ook maar even af te remmen. Het is dus waar dat gisteren, bij het aanbreken van de dag, de Via Aurelia bij kilometerpaal dertien plotseling bedekt raakte met een ongebruikelijke laag reuzenkreeften, die al snel tot een brij werd geplet door de auto’s die vlak achter de bestelwagen reden. En het is ook waar dat deze pap, toen de herkomst ervan inmiddels niet meer vast te stellen of te raden viel, een ongeluk heeft veroorzaakt tussen twee auto’s die een beetje te snel reden – een heel oude grijze Clio en een groene Punto – en die al remmend om hun as zijn gedraaid, zich met een zekere *élégance* in elkaar hebben geboord, om ten slotte samen tot stilstand te komen tegen de vangrail in wat de tak van natuurkunde die kinematica heet, omschrijft als een ‘volmaakt inelastische botsing’ – en dat weet ik omdat mijn dochter nog maar net te horen heeft gekregen dat ze herexamen voor natuurkunde moet doen, en juist de laatste paar dagen bezig is de stof weer door te nemen. Het is waar omdat ik het heb zien gebeuren. Maar de rest niet, de rest is niet waar. Er heeft geen enkele invasie plaatsgevonden.

Kortom, gisterochtend bij het aanbreken van de dag, zat ik nog wat na te piekeren en ik had ook een beetje haast, maar ik heb gewacht met naar huis gaan, dat zweer ik, om te zien of mijn hulp en/of getuigenver-

klaring noodzakelijk of belangrijk zouden kunnen zijn. Maar toen ik zag dat de bestuurders van beide auto's ongedeerd waren uitgestapt om zich ervan te vergewissen wat er precies was gebeurd, en dat andere auto's erin slaagden om te stoppen of af te remmen zonder hen neer te maaien, of de omvang van het ongeluk nog te vergroten, kwam ik tot de conclusie – aangezien ik het kenteken van de bestelwagen toch niet had genoteerd, en me niet kon voorstellen dat ik de enige was die wist wat er was gebeurd, en ik werkelijk doodmoe was, geloof me, en behoefte had aan een douche en aan een heel klein beetje rust en bovenal omdat ik mijn dochter thuis wilde zien en een paar woorden met haar wilde wisselen tijdens het ontbijt voordat ik weer terugging naar ditzelfde kantoor om mijn werkdag te beginnen – dat ik weg kon gaan zonder me verder met de zaak te bemoeien. Het was mij niet overkomen, bedacht ik, als u begrijpt wat ik bedoel – als u ook gelooft in het cruciale verschil tussen wat *anderen* voor je ogen overkomt en wat *jezelf* overkomt. Dus ben ik weggegaan. Toen ik vier uur later terugkwam, lagen er nog een paar vermorzelde kreeften op het asfalt, en er stond ook nog een politieauto op de parallelweg, maar de agenten stonden er maar wat bij en leken niet op informatie uit te zijn, terwijl de straat nat en schoon was en niemand meer bezig leek te zijn met dat vreemde ongeval. Ook bij mij verdween toen het onbehaaglijke gevoel dat mijn getuigenis, ook zonder kenteken, misschien zou kunnen helpen om de bestelwagen op te sporen, voor het geval de door het ongeluk veroorzaakte schade op iemand verhaald zou moeten worden, of alleen maar om een verklaring te krijgen voor die ongewone manier om schaaldieren te vervoeren, los en zonder enige hygiënische maatregelen. Ik heb dan ook aan die hele zaak geen aandacht meer geschonken. Totdat ik vanochtend de *Corriere della Sera* opensloeg en het verhaal las over de kreeften uit Louisiana. Een nogal beknopt berichtje in de stadsrubriek. Dus ben ik *Il Messaggero* gaan kopen, die niet te overtreffen is wat het stadsnieuws van Rome betreft, en vond daar een stukje in het landelijke nieuws en zelfs een hele pagina in het plaatselijke nieuws: het hele verhaal dat ik al heb verteld over de killer-kreeften uit Louisiana, hun invoer en snelle verbreiding, hun verovering van het gebied tot aan het oversteken van de Via Aurelia, plus interviews met de kweker uit Bracciano, met een milieuactivist en

met een woordvoerder van de verkeerspolitie, en zelfs een ironisch kader, gewijd aan *Forest Gump*, vergezeld van een foto van Tom Hanks, die echter niet uit die film schijnt te komen omdat hij hier een bril draagt.

Nu echter doet het idee dat ik de enige ben die weet wat zich gisterochtend bij het aanbreken van de dag hierbuiten heeft afgespeeld bij mij de gedachte opkomen dat ik wél met deze zaak te maken heb; dat het, in tegenstelling tot wat ik dacht, *mij* is overkomen. En nu probeer ik weerstand te bieden aan deze verleiding, want me niet betrokken voelen bij dingen die mij niet aangaan is juist iets wat ik meende te hebben bereikt bij het klimmen der jaren. Eén voor één moet ik me ontdoen van alle vragen die bij me zijn opgekomen, en dat is een nogal moeizame exercitie.

Wie is begonnen met dat verhaal over de invasie van de kreeften uit Louisiana?

Doet er niet toe.

Waarom niet?

Doet er niet toe.

Is het een broodje aap?

Waarschijnlijk.

Is het mogelijk dat alle kranten (ik heb het ook gecontroleerd in *Repubblica* en *Il Tempo*) het verhaal hebben geslikt zonder het te verifiëren?

Ja.

En gesteld dat de kreeften die op de Via Aurelia zijn uitgestort inderdaad tot dat soort behoorden, hoe kan het dan dat niemand heeft gemerkt dat ze al dood waren? Of waren ze levend?

Doet er niet toe.

En waarom zegt helemaal niemand iets over het ijs dat samen met de kreeften uit de bestelwagen is gevallen en dat, logischerwijs, eerder zou moeten doen denken aan een lading die uit een vrachtauto gevallen is dan aan een invasie van uitgehongerde kreeften?

Is het ijs zo snel gesmolten, bij het aanbreken van de dag, wanneer de temperatuur niet boven de achttien graden uitkomt?

En ook al was dat het geval, waarom vond niemand het vreemd dat op een rustige, heldere ochtend dat stuk van de rijbaan al nat was *voordat* de brandweer kwam om het schoon te maken?

Doet er niet toe.

Jawel.

Oppervlakkige details.

Moet ik geen contact opnemen en zeggen wat ik heb gezien, om de waarheid enigszins recht te doen?

Nee.

Is het zinvol om het woord ‘waarheid’ van stal te halen bij een dergelijk verhaal?

Nee.

En zou men mij ooit geloven als ik zou besluiten te praten, terwijl die viskweker – die in zekere zin als de hoofdschuldige kan worden beschouwd voor de abnormale verbreiding waar de kranten het over hebben – de veronderstelling bevestigt dat de kreeften vanaf Bracciano tot hier zijn doorgedrongen op hun eigen verdomde pootjes?

Waarschijnlijk niet.

Trouwens, waar ging die bestelwagen vol losse kreeften in godsnaam heen op dat uur?

De bel gaat, iemand is het autoplein opgelopen.

2

De Attracties zijn evenredig aan de Bestemmingen.

(Charles Fourier)

Jürgen is een Zwitserse gardist. Hij is kapitein van de Zwitserse gardisten. *Hauptmann* in het Duits. Er zijn slechts vier officieren met een hogere rang dan de zijne in de pauselijke Zwitserse Garde: een kolonel (*Oberst*) die de garnizoenscommandant is; een luitenant-kolonel (*Oberst-leutnant*); een militaire kapelaan (*Kaplan*), die in rang gelijkstaat aan de luitenant-kolonel maar zonder werkelijke commandotaken; en een majoor (*Major*). Tenminste dat heeft hij, Jürgen, mij verteld – waarbij hij mij nogal expliciet te verstaan gaf dat hij, nou ja, dat hij een hoge piet was. Hij heeft me nog een heleboel verteld over zijn werk, en mijn nieuwsgierigheid praktisch geheel bevredigd, en welke Romein is nu niet nieuwsgierig naar de Zwitserse Garde – vooral als hij, zoals ik, er op een dag een tegenkomt in zijn eigen autoshowroom. Een Zwitserse gardist die een tweedehands auto koopt, u zult moeten toegeven dat dat niet alledaags is. Onze showroom is trouwens ook niet alledaags, in de zin dat bepaalde occasions alleen maar hier te halen zijn, wat te maken heeft met het terugvorderen van auto's vanwege leasinggeschillen, maar niet zo veel mensen beschikken over deze informatie. Vandaar dat het simpele feit dat Jürgen van ons had gehoord mijn nieuwsgierigheid heeft opgewekt. Hij zegt dat hij naar ons is verwezen door een klant, maar noemde daarbij een naam, Cociani, die me helemaal niets zei. Het

betreft kennelijk een van de weinige kopers binnengehaald door Lello, mijn compagnon, die zich gewoonlijk bezighoudt met het terugvorderen van leaseauto's en niet met de verkoop ervan. Hoe dan ook, twee weken geleden kwam Jürgen hier binnen en zei dat hij wat rond wilde kijken. Onmiddellijk viel zijn blik op het meest prestigieuze model uit ons huidige assortiment, de koningin van de showroom: een Jeep Grand Cherokee 2.7 CRD, model Overland, met een 163 pk turbodiesel motor – dat houdt in: lederen bekleding, elektrisch verstelbare, geventileerde voorzetels, verwarmde/gekoelde zetels voor en achter, verwarmd/gekoeld met leder bekleed stuurwiel van wortelnoten hout, 30 GB touchscreen gps, Bluetooth handsfree systeem, cd/dvd-speler met Audison-versterker, panoramisch zonnedak, en natuurlijk lichtmetalen velgen – precies elf maanden geleden voor het eerst geregistreerd. Een van de meest recente, door Lello teruggevorderde voertuigen, absoluut de meest prestigieuze wagen van dit jaar en vermoedelijk ook de meest lucratieve. Vandaar dat ik een enigszins andere koper dan Jürgen in mijn hoofd had en nog steeds heb. Het punt is dat ik denk dat Jürgen zich deze auto niet kan permitteren. Ik doe dit werk nog niet zo lang, maar één ding heb ik geleerd: auto's laten mensen dromen, en wanneer mensen dromen over dingen die je kunt kopen, dan kopen ze die dingen vroeg of laat, op gevaar af dat ze een grote vergissing begaan. Dat heb ik geleerd en ik heb geleerd dat auto's *praten*. Ze praten tegen hun eigenaren maar ze praten vooral óver hen tegen iedereen die hen voorbij ziet rijden. Velen zijn discreet, en fluisteren over een eigenaar die, hoewel ook hij dromen heeft, genoeg neemt met wat hij zich kan veroorloven. Natuurlijk wordt naar hen het minst geluisterd. Verder zijn er auto's die met stemverheffing spreken over bepaalde uitgesproken smaken, bepaalde pretenties, bepaalde verlangens. En andere vertellen dat de eigenaar een patser is, of een proleet, of een patjepeeër, of een schurk. En nog weer andere dat hij een losbol is, een waaghals, een manipulator. En weer andere dat hij een goede huisvader is, en nog weer andere dat hij een belastingontduiker is – en dan heb je er ook die, zoals het onderhavige exemplaar, verkondigen dat de eigenaar steenrijk is in weerwil van de crisis. Daarom denk ik dat dit niet de juiste auto voor Jürgen is. Hoeveel zou een kapitein van de Zwitserse Garde eigen-

lijk verdienen? Waarom zou hij zo'n dure auto willen hebben? Alleen omdat hij er hier bij ons wat minder voor hoeft te betalen? Kortom, waarom zou hij willen rondrijden onder het uitschreeuwen van zo'n belachelijke boodschap – *Hé, ik ben rijk!* –, zou dat juist geen averechts effect sorteren gezien zijn beroep? Maar nee, Jürgen heeft het nu eenmaal in zijn hoofd gezet, *hij wil hem hebben, hij wil hem hebben, hij wil hem hebben...*

Hij is sindsdien nog twee keer terug geweest, en iedere keer deed hij alsof hij de minder kostbare alternatieven overwoog die we op dit ogenblik op voorraad hebben in het hogere segment – een Alfa Romeo 159 1.9 turbodiesel van vorig jaar, een Croma 1.9 16 kleps van 2011 en een BMW 316d 2.0 Touring, ook van 2011, metallic gelakt en voorzien van talrijke kostbare optionals –, om ze vervolgens allemaal te verwerpen op grond van een of ander kinderachtig smoesje en zich vast te bijten in een drastisch dilemma – of *deze* of niets – dat hem zal noodzaken zich te diep in de schulden te steken. En het mooie van de zaak is dat ik niets hoeft te doen: de vis haakt zichzelf. Ondanks zijn pogingen om te onderhandelen heb ik mijn aanvankelijke vraagprijs met geen cent verlaagd – toch beent hij nu al voor de vierde keer naast me en brandt van begeerte om terug te keren naar de auto van zijn dromen, hem aan te raken, te bewonderen en zichzelf voor te stellen als bestuurder, omringd door zijn hele gezin. De auto is inmiddels zijn demon geworden, en er zou een exorcisme voor nodig zijn om hem van gedachte te doen veranderen.

Hij is kleiner dan ik, die Jürgen, en dat heeft me verrast want ik dacht dat je een kleerkast moest zijn om bij de Zwitserse Garde toegelaten te worden. Niet dus, de minimaal vereiste lengte is één meter vierenzeventig, minder dan de gemiddelde lengte van volwassen mannen met de Zwitserse nationaliteit – want je moet op zijn minst Zwitser zijn: Zwitser en man. Hij heeft een eigenaardig helder open gezicht, bijna aanstootgevend arisch, een hoofd met weinig vlassig blond haar dat rap terugtrekt naar de slapen, kleine, waterige druipoogjes, een strakke, bijna liploze mond en een zweem van sproeten op zijn rossige huid. Zijn Italiaans is krachtig en vloeiend maar het wordt bedorven door een zwaar Duits accent dat erg lijkt op dat van de paus die hij heeft moeten

beschermen (*questo, ciorni, ciovani*) totdat deze aftrad. Hij hechtte eraan om tegen mij te zeggen dat hij achtendertig is, omdat hij er zich klaarblijkelijk van bewust is dat hij er ouder uit ziet, maar ook omdat het feit dat hij kapitein is geworden vóór zijn veertigste waarschijnlijk een zeer zeldzame, opmerkelijke uitzondering is. Een man die denkt dat hij is gemaakt van roestvrij staal, Jürgen, maar die mij zijn diep weggestopte decadente zwakheid toont, en daarom heb ik een beetje met hem te doen. Kijk hem nou weer in de SUV stappen. Hij is er inmiddels van overtuigd dat deze auto hoort bij zijn lot waarvoor de drie schikgodinnen verantwoordelijk zijn. Hij bekijkt de details van het, objectief gezien, perfecte interieur, dat zeer goed onderhouden maar vooral nauwelijks gebruikt is, gezien het feit dat deze wagen slechts negentienduizend kilometer op de teller heeft staan. Het is een typisch voorbeeld van een van de twee categorieën voertuigen die we genoodzaakt zijn terug te vorderen: de categorie waarvan je vanaf het begin zeker weet dat ze nooit betaald zullen worden – voorzien van alle mogelijke optionals op de meest luxueuze uitvoering – en vervolgens, nadat alleen de eerste en tweede termijn van het leasecontract zijn overgemaakt, verdwijnt de koper in de mist van de wereld. (De andere categorie bestaat uit personenauto's en, vanwege de crisis, recentelijk ook uit bestelwagens, vrachtwagens en aanhangwagens, die de koper van plan was tot de laatste cent te betalen maar die hij, vanwege een faillissement, niet meer kan betalen, zoals de Croma die hiernaast geparkeerd staat, bijvoorbeeld, waar Jürgen zijn neus voor ophaalt ondanks het feit dat de prijs – minder dan de helft van wat die Jeep kost – duidelijk verkondigt dat het de juiste auto voor hem is.) Nu schakelt hij het display weer in om te gaan rommelen met –

Het is niet te geloven.

Hij heeft een dvd meegenomen en wil het ingebouwde afspeelapparaat uitproberen. *101 Dalmatiërs*. In het Duits. *101 Dalmatiner*. Hij vraagt me om de dvd in de speler te doen en hem te laten zien hoe die werkt, met en zonder de afstandsbediening – zelf durft hij het niet te doen. De laatste keer had hij inderdaad nogal veel aandacht besteed aan deze ordinaire optional – niet zozeer ordinair vanwege de dvd-speler op zich als wel vanwege het overdreven vermogen van de versterker en van